ALI AHMAD SZAID ASZBAR – ADONISZ laudációja

Tisztelt Ünnepeltek, Hölgyeim és Uraim!

A Janus Pannonius Nemzetközi Költészeti Díj idei egyik díjazottja Adonisz, Ali Ahmad Szaid Aszbar, szíriai költő, aki a klasszikus arab nyelv modernizált változatán alkotja műveit, hosszú ideje Párizsban él, műveit a világ számos nyelvére lefordították, magyarul több kisebb közlése volt, most ezen ünnepi alkalommal önálló magyar nyelvű kötete jelenik meg.

Adonisz korunk egyik legjelentősebb arab költője, kritikus, egyetemes gondolkodó, világpolgár, aki költészetében radikálisan szakított a klassszikus arab költői-poétikai hagyománnyal, új motívumok, tematika és képanyag bevezetésével iskolát teremtett.

Verset olvasni jó. És jó Adonisz verseit olvasni. Olvasni és emlékezetből mondogatni és morzsolgatni már-már varázslás és rítus. A szóhasználat, a metaforák meghökkentőek, a versek egyedüli dinamikát mutatnak, hangjuk a romlatlan tisztaság, valami megfoghatatlan ősiség dallamát idézik fel. Bennük az élet mindennapi apró jelenetei kapnak hangsúlyt és különös jelentést.

Hallgatóztam:
egy veréb csiripelt a Szannín hegyén,
hogy ne a csönd uralkodjon,
hogy éles hangja, mint a kés pengéje
sikollyal és sírással sebezze meg
a város hidegét.

Adonisz a képanyagban az arab-iszlám és a nyugati kultúrából származó művelődéstörténeti hagyományra támaszkodik, az életmű valójában a Mediterráneum kultúrájának posztmodern, posztkoloniális összefoglalása, amelyben egymás mellett élnek a monoteista vallásokat megelőző pogányság, a kereszténység és az iszlám vallás hagyományai.

Megesküdtem, hogy én írok a vízre,
megesküdtem, hogy Sziszifusszal cipelem majd
süket szikláját,
és esküszöm, hogy Sziszifusszal maradok,
vállalom a lázt, a szikrákat,
világtalan kőbánya mélyén kutatok
az utolsó toll után,
mely a fűre, őszre írja majd a por
költeményét.

Megesküdtem én, hogy Sziszifusszal élek.

A Sziszifusz motívum gazdag nyugati vonatkozásai nem szabad, hogy elfedjék előlünk a vízre írás mozzanatát. Sokfelé használt kép ez is, ami Adonisznál mintha Khalíl Gibrán Khalíl, a *Próféta* szerzőjének *Körmenet* c. kötetét idézné fel: *„meg van írva az ember sorsa, de persze a vízre…”* Fajrúz libanoni énekesnő előadásában népszerű dal született belőle az arab világban, és akár csak utalásos előtűnése is azonnal asszociációk egész univerzumát hívja elő a befogadóban.

Ha politizál, a szekuláris értékek melletti elkötelezettséget, a vallás és az állam szétválasztását képviseli, emberi jogokat, több ország diktátorát is éles kritikával illette, élete során többször volt *persona non grata* egy-egy arab rezsimben. De a Nyugat és a Kelet határán szemlélődve éles kritikával támadja a Nyugatot, mert az a modernizmust a Nyugat gazdasági-politikai hegemóniájának eszközévé tette. S támadja az arab és az iszlám világot tragikus rezsimjei miatt, az arabok félreértett önképét, a másokkal szembeni türelmetlenségét, a másik megismerésének elutasítását, a párbeszédre való képtelenséget, a Kelet bezárkózását.

Rítusok szervezik napjainkat. Mindennapi cselekvéseink, az ébredés, a kézfogás szinte öntudatlan rendet követ. Rendet, amely a cselekvések és a cselekvésekhez fűzött szövegek együtthatásával különös tapasztalat részesévé emel bennünket. S ez a tapasztalat mind nagyobb biztonságot ad nekünk, uralmat esendő dolgaink fölött, és végső soron identitásunk megtartó ereje lesz, amely megóv bennünket a megtántorodástól, és a meghátrálástól, a széteséstől. A közösség életét ugyanígy rítusok

szervezik, az ismétlődő eseményekhez kapcsolódó tapasztalat és élmény pedig elrendezi számunkra a világot, az Istenhez, a világhoz és egymáshoz való viszonyunkat, a barátság és a szerelem feszültségeit, az ellenség megvetését. Cselekedetek és szakrális szövegek ezek, amelyek totalitásként ragadják meg a világot, és bevonnak minket a világ-egészbe, és a világ-egészt személyiségünk részévé varázsolják. Mágikus, érzéki tapasztalattá, amely kiemel korábbi létállapotunkból, és új világértékelésre biztat, és még ha homályos módon is, új fogódzókat kínál. A vers talán ezt az átalakító mozzanatot sűríti egyetlen szókészletbe a feszültség és az elernyedés ívben kirajzolódó dinamikájával. Adonisz versei ilyenek: ahogy az élet kis jeleneteit fogják meg vagy rendezik hosszúversbe, ahogy ezt a rítusvilágot idézik fel.

A rózsa előbújt a virágágyásból,
hogy fogadja őt.
A Nap meztelen volt ezen az őszön,
csak egy felhőből font cérnát viselt a dereka körül.

Így születik a szerelem
a faluban, ahonnan jöttem.

Igen, Tammúz, a meghaló-feltámadó szíriai istenség görög nevét – Adonisz – művésznévként választó költő mintha az átmenet rítusának *(rite de passage) köztes szakaszát* – magát az *átalakulás tapasztalatát és mintázatát* tárná elénk a műveiben. Nem az előzetes, jól ismert, de elhagyni szándékozott élethelyzetet megannyi bajával és gondjával, és nem is a megérkezést jelentő új világ utópiáját, hanem a két világ közötti átmenetet, a vissza- és előrekapcsolások motívumaival, ezek egymásba játszásával, varázsával, hogy élhessük, mondogassuk, morzsolgassuk eleven tapasztalatként ezt a sajátos zamatú, ízű és illatú adoniszi verset –

Mester, köszönjük a műveket!

TÜSKE LÁSZLÓ

Pécs, 2014 augusztus 29.